

**Haur eta Gazte Literaturako
bitartekariak gaur egun.
Ikerketarako abiapuntu bat**

*Children's and Young Adult Literatures
mediators today.
A beginning of a research*

Maialen OTEGUI OYARZABAL
Euskal Herriko Unibertsitatea / Universidad del País Vasco

Jasotze data: 2023.04.28 Onartze data: 2023.09.15

LABURPENA

Artikulu honen helburu nagusia Lehen Hezkuntza amaitzen ari diren ikasleen irakurketa hautaketan bitartekariak duten eragina aztertzea izan da. Ikerketa aurrera eramateko, ikerketaren marko teorikoan, liburuen hautaketa prozesuak, bitartekariaren garrantzia, haurren irakurketa beharrak eta eskolako literatura kanonen inguruan adituek esandakoak aztertu dira. Ondoren, aldagai horiek kontuan hartuz, galdetegi bat sortu da. Hirugarren urrats bezala, ikastetxe baten Lehen Hezkuntzako 5. eta 6. mailako 97 ikasleri pasa zaie galdetegia, papelean idatziz betetzeko. Galdetegiak lortutako emaitzei erreparatuz, ondorioztatu da irakurketa hautuetan eta ohituretan familiak pisu handia izaten jarraitzen duela eta eskolak liburu aukeraketan eragin handia duela, baina liburuen aukeraketan bitartekari berriek geroz eta presentzia handiagoa dutela 12 urteko ikasleen artean, besteak beste, *youtuber*-ek.

Gako-hitzak: Haur eta Gazte Literatura; Lehen Hezkuntza; bitartekariak; irakurketa aukeraketa; irakurketa ohiturak.

ABSTRACT

The main objective of this article has been to analyze the influence of literary mediators in the reading choices of students who are finishing Primary Education. In order to carry out the research, in the theoretical framework of the investigation, the processes of reading choices, the importance of literary mediators, the reading needs of children and the opinions of experts on school literary canons have been analyzed. Then, taking these variables into account, a questionnaire was created. As a third step, the questionnaire was given to 97 students in 5th and 6th grades of primary school to be filled in on paper. Based on the results obtained from the questionnaire, it was concluded that the family continues having a great impact on reading choices and on reader habits and that the school has a great influence on the choice of books, but that in the choice of books new mediators are increasingly present among 12-year-old students, such as youtubers.

Keywords: Children's and Young Adult Literature; Primary School; literary mediators; reading choices; reader habits.

1. Sarrera. 2. Marko teorikoa. 2.1. Bitartekariak HGLn. 2.1.1. Familia. 2.1.2. Eskola. 2.1.3. Liburutegia. 2.1.4. Liburu-dendak. 2.1.5. *Youtuber*-ak eta *booktuber*-ak. 2.2. Liburuen hautaketa prozesua. 2.3. Eskolako literatur kanonak. 3. Emaitzak. 3.1. Etxeko kideak eta irakurketa. 3.2. Liburuak aukeratzeko unea. 3.3. Eskola eta irakurketa. 3.4. Herriko liburutegia. 3.5. Irakurritako liburuak. 3.5.1. Liburuen ezagutza iturria eta irakurketa. 3.5.2. Liburuen alderdirik gogokoenak. 3.5.3. Liburuen nolakotasuna. 4. Ondorioak. 5. Bibliografia. 6. Eranskinak.

1. Sarrera

Haur eta Gazte Literatura¹ (HGL) oinarri gisa duten ikastaro eta jardunaldietan maiztasunez adierazten da bitartekaritza lanarekiko kezka eta ardura. Antza denez, asko dira bitartekaritza lan on bat jaso ez duten haur eta gazte irakurleak. Modu berean, irakasle askok adierazten dute haien ikastetxeetako egoerarekiko kezka: ikastetxean liburutegia, irakurzaletasuna sustatzeko proiektuak edota irakurketa hobetzeko plangintzak eduki arren, ez dira eskolak eta irakasleek nahiko luketena bezain eraginkorrak izaten. Horregatik, jadanik zenbait ikerketa egin dira eskola-liburutegien inguruan. 2004-2005 ikasturtean, Nafarroa, Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako 24 ikastetxetako eskola-liburutegien erabilera, kudeaketa eta funtzionamendua aztertu zituzten Jimenez *et al.*-ek (2006), ondorioztatuz, nahiz eta erabiltzaileak gustura egon, zerbitzuek hobetzeko behar handia zutela. Urte batzuk beranduago, Sernak (2015) Bizkaiako 50 ikastetxetako eskola-liburutegiak aztertu zituen, lau multzotan jarritz fokuak: ikastetxeetan, LH-ko ikasleetan, eskola-liburutegietan eta liburuzainetan. Gainera, azken ikasturteetan Covid-19aren ondorioz hartutako neurriek irakurketa ohituretan eragina izan dutelako susmoa dago: batetik, itxialdiak aisialdiko ohiturak aldarazi zituelako etxe askotan (Guardiola & E. Baños, 2021; Wheeler & Hill, 2021); eta bestetik, kutsatzeak ekiditeko babes-neurriek denbora luzez oztopatu dutelako herriko naiz eskoletako liburutegietako ohiko erabilera (Wheeler & Hill, 2021).

[1] Aurrerantzean Haur eta Gazte Literaturari erreferentzia egiteko HGL laburdura erabiliko da.

Hauek guztiak aintzat hartuta, ikerketa soziologiko bat egin da erreferentziazko ikastetxeko² ikasleek dituzten irakurketa ohituren inguruan. Ikerketan familia, eskola, liburutegiak, liburu-dendak eta sare sozialak jarri dira, besteak beste, jomugan, haurren irakurketa trebetasunean eta zaletasunean eragin dezaketen bitartekariak hain zuzen.

Ikerketa honen asmoa irakurketarekiko errealitate literarioa ezagutzea izan da. Horregatik, ondorengo bi helburuak lortu nahi izan dira:

1. Ikastetxe jakin batean Lehen Hezkuntza amaitzear dauden ikasleek irakurtzen dituzten liburuen hautaketa prozesu eta gomen-dioetan bitartekariak duten garrantziaren inguruko informazio zehatza biltzea eta aztertzea.
2. Ikasleek dituzten irakurketa ohiturak aztertzea eta Covid-19ak ohitura horietan eragin ote duen behatzea.

Helburu horiek lortzeko, abiapuntu gisa hiru hipotesi nagusi hartu dira:

1. Gaur egun sare sozialek literaturan har dezaketen rola eta garrantzia uste baino handiagoa izan daitekeela, nahiz eta oraindik familia eta eskola izan bitartekaririk nagusienak.
2. Irakurzaletasuna sustatzeko helburua duten ikastetxeko proiektuak ez direla beti nahi bezain eraginkorrak.
3. Liburutegiek (herrikoek zein eskolakoek) ez dutela bitartekari rola behar bezala betetzen eta haien lana askotan liburuen maila-legu sistema huts gisa ulertzen dela, ezagutza, aholku eta irakurketa bideraturiko ekimenen iturri gisa ulertu ordez.

Metodologiari dagokionez, lagin gisa Gipuzkoako ipar-ekialdean kokatuta dagoen itunpeko ikastetxe bateko Lehen Hezkuntzako 5. eta 6. mailako 97 ikasleak hartu dira. Parte-hartzaile hauek 9 eta 11 urte bitarte dituzte, haietatik 55 neska eta gainerako 42ak mutilak izanik. Egoera soziolinguistikoari dagokionez, Udal Ikerketak (2017) egindako euskararen kale erabileraren neurketen arabera, kalean herritarren % 7,6k bakarrik hitz egiten du euskaraz, gaztelaniaren erabilera % 90ekoa den bitartean.

[2] Ikastetxearen anonimotasuna mantentzeko “erreferentziazko ikastetxe” esapidea baliatuko da lan osoan zehar.

Instrumentu gisa galdera kualitatibo zein kuantitatiboz osatuta dagoen aukera anitzeko galdetegi bat erabili da (ik. 6.1. eranskina). Galdetegia sortzeko, bitartekarien eta gaur egungo HGLren egoeraren inguruan eginiko azterketa bibliografikoan oinarrituz, parte-hartzaileen ulermen mailari egokitutako zenbait galdera egin dira, gaur egungo haurren inguruko bitartekaririk nagusienak zeintzuk diren eta haurren irakurketa ohituretan nola eragiten duten jakin ahal izateko. Azterketa bibliografiko horretatik, autorerik nagusien irizpideak hartu dira aintzat galderak sortzeko, besteak beste, Cerrillo (2009), Equipo Peonza (2001), Lluch (2009, 2010), Minguez (2015) eta Paladines-Paredes & Margallo (2020). Galdetegiak bi zati ditu batik bat. Lehenengoan, bitartekariak oinarritzat harturik ikaslea inguratzen duten esparru guztietan irakurketaren inguruko ohiturak nolakoak diren ikertzen da (etxean, eskolan edo liburutegian), bai eta ikasleek liburuak hautatzerakoan dituzten irizpideak zeintzuk diren ere. Bigarren zatian, irakurri dituzten azken bost liburu kontuan hartuta, liburuak nork gomendatzen ote dizkieten eta liburu horietatik gogokoen izan dituzten alderdiak zeintzuk diren galdetzen da.

Ikastetxean galdetegia bete ahal izateko, lehenik eta behin ikastetxeko koordinatzaileari eskatu zaio baimena. Jarraian, bosgarren eta sei garren mailako (5A, 5B, 6A eta 6B) tutoreekin adostu da eguna (2020ko abenduan) eta formatua (papera). Galdetegiak pasatzeko unean, parte-hartzaileen zalantzek ez dute galdetegiaren erabilera egokia oztopatu, momentuan bertan argitu baitira zalantza guztiak. Tutoreak ere uneoro egon dira ikasgelan galdetegia bete bitartean. Galdetegiak lau ikasgeletan pasa ondoren, datuak informatizatu eta erregistratu egin dira. Azkenik, informatizatutako datu horiekin guztiekin emaitzak atera dira, eta jarraian ondorioak, zeinetan marko teorikoa eta emaitzak gurutzatu osteko interpretazioak eta hausnarketak adierazten diren.

2. Marko teorikoa

Aditu askok egiten dute bat irakurketaren onurez hitz egitean (Alvarez & Permach, 2019; Apalategi, 2011; Cerrillo, 2009; Colomer, 2005b, 2009; Lluch, 2010; Mora, 2007). Gaur egungo gizartean, informazioz inguratuta bizi garen honetan, inoiz baino garrantzitsuagoa da jakintzaren gizartea eraikitzea, eta ez informazioaren gizartea. Horretarako, ezinbestekoa da hurrek irakurketa gaitasuna garatzea, hezkuntza bazterkeriatik ihes egiteko, entzun edo irakurritakoaz hausnartu eta epai kritikoak osatzeko eta informazioaren artean kalitate gorenekoa hautatzeko (Cerrillo, 2009; Corchete, 2014).

Irakurketa gaitasun hori garatzeko, irakurketari denbora eskaintzea bezain beharrezkoa da irakurtzen diren liburuak kalitatezkoak izatea (Lluch, 2010). Laburki azalduz, Lluchek (2009) esaterako, liburu bat kalitatezkoa izateko ondorengo irizpideak zehazten ditu: gai berritzaile eta sinesgarria izatea, hizkuntza ulergarria edukitzea eta lerro artean istorioa kontatzeko gai izatea, sekuentzia koherentea izatea, pertsonaiak ongi definituta egotea eta istorioan zehar eraldatzen joatea, istorioa kokatzen den denbora eta espazioa ongi definituta egotea eta diseinu eta edizioak liburuaren nortasunarekin bat etortzea. Irakurketaren denbora eta kalitatea batzen dituen bitartekaria izango litzateke. Zentzu horretan, haurren artean irakurzaletasuna sustatu eta irakurketa ohiturak garatzeko bitartekari funtzio nagusia eskolak bete ohi du familiarekin batera (ik. 2.1. atala). Eskola askotan ikasgelan irakurketari eskaintzen zaion denbora tartean ikasleek gustura irakur dezaten, eskolako liburutegitik liburuak hartzeko aukera emateaz gain, nahi izanez gero norberak gogoko duen liburu bat ekartzeko aukera ere ematen zaie. Haur bakoitzak bere liburu eramaten duenean, ordea, irakasleek betetzen duten bitartekari rola gal daiteke, bai eta eskola-liburutegiek betetzen dutena ere, ikasleak noraezean utziz hurrengo irakurketen aukeraketan.

Bitartekari gisa, haurrentzako liburuak aukeratzeko orduan, liburuaren kalitatea bezain garrantzitsua izan daiteke haur irakurleek adin tarte bakoitzean dituzten beharrak ezagutzea (Lluch, 2010). Colomerrek (1998) adierazten du, adina ez ezik, bestelako ezaugarriak ere hartu behar direla aintzat, besteak beste, gure hezkuntza sistemako irakurleak gizarte garai-kide, demokratiko, alfabetatu eta ikus-entzunezkoan hazitako haurrak direla. Lluch (2010, 74-76. or.) hitzetan, ondorengo hauek dira hamar eta hamabi urte bitarteko irakurleen beharrak: independenteak dira, eta nahiz eta oraindik fantasia gogoko izan, eguneroko istorioak ere maite dituzte, inguruan gertatzen dena ulertzen laguntzen baitiete. Denetarik irakurtzea aholkatzen du: ipuin klasikoak, biografia nobelatuak, errezeptak, poesia (lehen maitasunak, absurdoa, etab.), fantasia, detektibe istorioak, familiaz eta lagunez hitz egiten dutenak, etab. Horrez gain, hamabi urteetara gerturatu ahala, egunerokotasunean sufritzen dituzten gatazkei erantzuna ematea bilatzen dute literaturan, horregatik, nerabeen arazoez hitz egiten duten obrak irakurtzea gomendatzen du (edozein literatura generotan).

Noski, Juanek (Luki, 2021) dioen bezala, liburuak adin kulturala dute eta behar hauek irakurle bakoitzaren esperientzia, gaitasun edo gustuen

arabera aldatu daitezke. Kasu honetan, orokortasuna hartuko da aintzat adin-tarte horretako ikasleen irakurketa beharrak identifikatzeko.

2.1. Bitartekariak HGLn

Bitartekari kontzeptuaren definizioa luze eztabaidatu den arren (Munita, 2021), Gonzalez *et al.*-ek (2022) eta Juanek (Luki, 2021) aipatzen duten bezala, bitartekari bat liburuaren eta haurraren artean zubi gisa lan egiten duen pertsona oro da, bai eta haurrak literaturari lotzeko aukerak sortzen dituen ere. Honen inguruan, Minguezen (2015) ustez, bitartekari figura hauek behar-beharrezkoak dira irakurle gaztetxoentan, liburuak beraien irismenera gerturatuko dituen heldu baten figura behar izaten dutelako, arrazoi askoren artean, ez dutelako autonomia nahikorik edonora gerturatu eta liburu bat hartzeko, ez ezagutzarik haien kabuz aukeratzeko, ez eta baliabide nahikorik ere (ekonomikoak, esaterako). Gainera, lehen urteetan, harik eta garrantzi handiagoa hartzen dute bitartekariak, haurrek irakurtzen ikasi bitartean, helduak izaten direlako haiei zer irakurri erabakitzen dutenak eta liburuekiko interesa pizteko aukera dutenak. Gonzalez *et al.*-ek (2022), ordea, beste bi kontzeptu ere bereizten ditu: animazioa eta sustapena. Animazioak, irakurketarekiko gogoia zabaltea du helburu, eta sustapenak, berriz, espazioak sortuz, literatura-
ren irisgarritasuna hobetzea.

Hainbat adituk (Cerrillo, 2009; Gonzalez *et al.*, 2022; Hennebutte *et al.*, 2016; Munita, 2021) bitartekariak formakuntza eta baliabide oparoak edukitzea ezinbestekoa bihurtzen dela nabarmentzen dute. Iritzi berekoa da Lluch (2009) ere, nahiz eta urrats bat gehiago eman eta bitartekariak irakurlearen beharrak zeintzuk diren ezagutu behar dituztela dioten (horren adibide da bere ikerketa lanetan haurren behar literarioak adinaren arabera zehaztu eta finkatu izana, ik. Lluch, 2010).

HGLren eta haur eta gazteen arteko bitartekariak oso anitzak diren arren (editore eta komunikabideak barne), haiengandik gertuen daudenak eta ondorioz beraiengan eragin handiena dutenak familia, eskola, liburutegia eta liburu-dendak dira. Gertakari hau baieztatzeko datu nahikorik ez dagoen arren, zenbait ikerketaren arabera haur eta gaztetxoek berdinen arteko aholkuak aintzat hartzen dituzte irakurgaiak hautatzeko momentuan (Equipo Peonza, 2001). Horregatik, ohikoa izaten da ikasgela bateko ikasle askok liburu bera irakurri dutela ikustea, lan honen emaitzen ataleko adibideetan ikus daitekeenez (ik. 3. atala).

Zenbait egilek komunikabideak bitartekari gisa hartzen ez badituzte ere, Equipo Peonzak (2001), esaterako, azken hamarkada hauetan, haurrentzako ipuin-kontalari gisa lan egiten duten telebista programak eta jostailuak badirela ikus daiteke: telebista programetako batzuk EITB 3 kanaleko *Zuhaitz Etxeko Istorioak*, *Yeti kontu-kontari* edo *3Txulo* programako irakurketa gomendioak dira; eta jostailuen artean, *StoriKid* izeneko ipuin-kontalaria aurki daiteke merkatuan. Horrez gain, sare sozialen hedapen berriaren ondorioz, geroz eta gaztetxo gehiago dira sare sozialetan ematen diren irakurketa gomendioak aintzat hartzen dituztenak, eta datozen ataletan ikusiko den bezala, irakurketa faktoreen artean *youtuber*-ak daude³.

2.1.1. Familia

Haurrek hitzarekin lehen kontaktua duten lekua da familia, bai eta kasu gehienetan literaturarekin lehen kontaktua duten lekua ere. Hitzarekin lehen harreman hori etxeko elkarrizketa eta interakzioetan gertatzen da, eta literaturarekin, aldiz, oheratzean abestutako sehaska kantetan edota irakurri edo kontatutako ipuinetan, asmakizunetan, abestietan, etab. (Corchete, 2014; Equipo Peonza, 2001). Familiak bitartekari direnean, irakurzaletasuna bultzatzeko modurik onena familiako kideak irakurtzeko ohitura izatea da, alegia, eredu izatea (Colomer, 2005b; Corchete, 2014). Zenbait ikerketaren arabera, gainera, haurren irakurzaletasuna zuzenean etxean irakurtzeari ematen zaion garrantziarekin loturik dago, bai etxeko giro literarioarekin bai eta etxean irakurzaletasuna sustatzeko egiten diren ekintzekin ere, besteak beste, liburuak haurrei irakurtzea (txikiak direnean), liburuaz hitz egitea, lagun edo beste senitar-tekoekin liburuak trukatzeta, etxekoek ere liburuak irakurtzea (paperean edo digitalean), liburuak erosi edo oparitzea edota liburutegi eta liburutegietara maiztasunez joatea (Martínez & Torres, 2019). Horrek, hala ere, ez du esan nahi gurasoak irakurleak izateagatik haurrek irakurzaletasun hori garatuko dutenik, etxean haurrek irakurtzeko edo ez irakurtzeko erabakia hartu baitezakete, eta beti ez baitira ohitura guztiak transmititzen.

Familian eredu izateko unean, Corchetek (2014) eta Juanek (Luki, 2021) adierazten dute familiei tresnak ere eskaini behar zaizkiela, ez soilik erronkak. Corcheteren (2014) hitzetan, hemen dute garrantzia bitartekari profesionalek. Tresna horien harira, badira familia giroan goza-

[3] Euskal gaztetxoentzako Galtzagorri Elkarteak sustaturiko Book Trailerren lehiaketa eta Galtzagorri Elkartearen *Booktuberboom* lehiaketa aurki daitezke gaur egun.

tzeko zenbait egitasmo antolatzen dituzten udalak ere. Besteak beste, erreferentziazko ikastetxea kokatuta dagoen herriko udalak “liburutegi askeak” egitasmoa sortu du herrian zehar liburuak dohain eskainiz (ez da iturria lanera ekarri ikastetxearen anonimotasuna bermatzeko asmoz), eta Udal Liburutegiak aldiz, ipuin-kontalariak eta zenbait eztabaida-talde ditu kultur ekintzen barnean (Herriko udala, 2022).

2.1.2. Eskola

Haurrek topatu dezaketen bitartekari garrantzitsuenetako bat da eskola (Munita, 2021), bertan ordu ugari igarotzen baitituzte ikaskuntza prozesu osoan zehar. Etxean irakurketa girorik ez dagoenean edota irakurzaletasunari garrantzirik ematen ez zaionean, eskolak hartzen du familiaren lekua. Horregatik, eskolak bitartekari gisa haur guztien aukera berdintasuna bermatzeko lagundu behar du, eta arrazoi berregatik da bitartekaririk garrantzitsuena diskriminazio arriskuan dauden ikasleentzako. Cerrilloren (2009) ustetan, eskolak betetzen duen rola behar bat ez ezik, erantzukizuna ere bada, bertan hasten direlako haurrak lehen aldiz irakurtzen dutena ulertzen eta bertan ikasten dutelako kode idatzia ere. Horregatik, eskoletan irakurketa ulertzeko tresna ugari ematea ere beharrezkoa da (Colomer, 2005b).

Eskolako bitartekariak eraginkorrak ote diren edo ez jakiteko, bi faktore hartu behar dira kontutan: lehena, haurtzaroarekiko gertutasuna edukitzea eta haurren gustu eta beharrak ezagutzea; eta bigarrena, bitartekaria eragin sare batean murgilduta egotea, hala nola, argialetxeetan edota hezkuntza sisteman (Minguez, 2015). Juanek dioen modura (Luki, 2021), bitartekariak (eskolakoak zein kanpokoak) lotu beharreko bi elementuak ondo ezagutu behar ditu: haurrak eta literatura.

Bitartekaritza lana eskolak betetzen duenean, irakasleek irakurketa funtzionala eta irakurketa ohiturak desberdindu beharko lituzkete, bien helburua ez baita berdina. Lehenengoaren helburua ikasle guztiei irakurketa ulermena garatzeko aukera berdintasuna ematea da, bigarrena ordea, irakurle ohiturak garatu eta irakurzaletasuna sustatzea (Equipo Peonza, 2001). Munitaren (2021) esanetan, horiek dira heziketa literarioaren bi funtzioak. Azken hori ikastetxeetako erronka ere badeenez, 2018ko Eusko Jaurlaritzako Irakurketa Planaren arabera, Euskal Autonomia Erkidegoko ikastetxeek, adibidez, “Irakurketa Eraginkorra” izeneko plan propioa garatu dute⁴. Plan horretan, irakasleek liburu bat

[4] Erreferentziazko ikastetxean, adibidez, programa hori “Irakurketaren ulermena eta arintasuna lortu nahi duen programa” gisa definitzen dute.

aukeratzen dute, eta ikasleek egun zehatz baterako liburuko kapitulu bat edo bi irakurtzen dituzte, eta ikasgelan, kapituluaren inguruko iritzia ematen dute, tertulia literarioen antzeko dinamika bat baliatuz.

2.1.3. *Liburutegia*

Liburutegi bat kalitatezkoa eta gizartearentzat erabilgarria izan dadin, komunitatean integratuta egon behar da. Horrez gain, ez da ahaztu behar liburutegia komunitatearen ondasun bat dela, eta ondorioz, komunitate bateko partaideek bertan ikasten dutela ondasun kultural hori partekatzen eta errespetatzen (Cerrillo, 2009; Munita, 2021). Komunitatean integratuta dagoen liburutegi batek liburuak ez ezik, beste zenbait baliabide mota ere eskaini behar ditu, hala nola, prentsa, musika, bideoak, informatika zerbitzuak, etab.

Liburuzainak zenbait funtzio ditu bitartekari gisa liburutegian: irakurleak erakartzea, interesa piztea, irakurketak eskaintzea, irakurzaletasuna sustatzeko dinamikak sortzea, etab. Gainera, ez da ahaztu behar liburutegira joatea hautazkoa denez, bertara liburu bila joaten den irakurlea, hasiera batean behintzat, boluntarioki gerturatu dela bertara, eta ondorioz, irakurketarekiko jarrera positiboa duela. Horrela, liburuzainak kasu horietan irakurlea bere gogoko liburuetara gidatu beharko du, bai eta gustuak ezagututa beste irakurketa edo autore berri batzuetara ere (Equipo Peonza, 2001).

Gainera, irakurleak ez galtzeko edota irakurle berriak erakartzeko, oso interesgarria da liburutegiek irakurzaletasuna sustatzeko jarduerak antolatzea, hala nola, ipuin kontalariak, ipuinaren ordua, idazleekin hizketaldiak, sormenezko idazketa tailerrak, etab. Euskal liburutegietan, adibidez, haur eta gazteentzako sorkuntza tailerrak, txikientzako haur kontaketak, eta abar antolatu ohi dituzte. Besteak beste, erreferentziazko ikastetxea kokatuta dagoen herriko Udal Liburutegian ipuin-kontalariak eta eztabaida-taldeak daude antolatuta, azken hauek haur, nerabe zein helduentzat (Herriko udala, 2022). Horrek guztiak ez ditu eskola-liburutegiak eta liburutegi publikoak elkarren aurka jartzen. Aitzitik, elkar elikatzeko asmotan, elkarlanean lan egin beharko lukete, baten erabiltzailak besteenarenak ere izan daitezkeelako (Hennebutte *et al.*, 2016).

Liburutegiez hitz egitean, oro har, ezin dira ahaztu eskola-liburutegiak, oinarri garrantzitsuak baitira (Munita, 2021). Garcíak (2010) eta Hennebutte *et al.*-ek (2016) esaten dutenaren arabera, eskola-liburutegiek eskola komunitatearen eta herriko liburutegiaren arteko zubi gisa lan

egin behar dute. Gainera, eskola-liburutegiek, izenak esaten duen bezala, eskola baten barruan kokaturik egon behar dute, eta beraz, eskolako baliabide estrategikoa izatera iritsi behar dira, besteak beste, ikasleena, irakasleena eta familiena (Hennebutte *et al.*, 2016; International Federation of Library Associations and Institutions, 2021). Herriko liburutegiekin gertatzen den bezala, beharrezkoa da eskola-liburutegiek ere askotariko baliabideak eskaintzea (IFLA, 2021). Fueyoren (2018) ustez, eskolan bertan irakurzaletasuna sustatzeko sortzen diren ekimenen bilgune eta ardatz izan behar dute, bai eta irakasleentzako baliabide iturri ere (Hennebutte *et al.*, 2016). Hori erdiesteko, eskola-liburutegiek ikasleen arreta deitu behar dute horiek irakurketara gerturatzeko, jakin-mina sustatu behar dute eta jakinduria eta gozamen iturri izan. Horrez gain, liburutegitik kanpo eta etorkizunean hedatu daitezkeen irakurketa ohitura osasuntsuak garatzeko leku izatea komeni da (Fueyo, 2018; IFLA, 2021).

Amaitzeko, eskola-liburutegiaren funtzioak aintzat hartu behar dira. Lagak (2005) adierazten du eskola-liburutegiek hiru helburu nagusi bete behar dituztela: helburu sozialak (aukera berdintasuna eta araeukiko errespetua), helburu pedagogikoak (haurren beharrizan akademikoei erantzutea) eta helburu psikologikoak (sentsibilizazioa, autoestimua eta izaeraren garapena sustatzea). Hennebutte *et al.*-en (2016) eta IFLA-ren (2021) arabera, eskola-liburutegiek eskolak irakurketaren irakaskuntzan egiten duen lana hobetzeko aukera eman behar dute. Esan beharrekoa da eskola-liburutegiek eta herriko liburutegiek askotan erabiltzaile mota bera eduki arren, Hennebutte *et al.*-en (2016) ustez, biak direla ezinbestekoak, gizartean betetzen duten funtzioa ez delako bera. Hala ere, azpimarratzen dute eskola-liburutegiaren funtzionamendua egokia izateko ezinbestekoak direla bi elementu: bata, liburuzaina (eskola gehienetan desagertuta dagoen figura); eta, bestea, ordutegia (eskola orduetan soilik irekiz gero hurrek ezin dutelako ez aisialdirako ez eta etxerako lanak egiteko erabili).

2.1.4. Liburu-dendak

Liburu-dendak bitartekari gisa hartzen diren momentuan, liburu-denda txikiei egiten zaie erreferentzia, liburu saltzaile fisiko eta aditu bat dutenei hain zuzen ere. Hala, liburu-dendetan, irakurleen eta liburuen arteko bitartekaritza lana liburu saltzaileak egiten du. Definizioz, bere lana atsegin duen liburu saltzaile batek irakurtzea maite du, eta gogo onez egiten du aholkulari lana bere bezeroekin. Une horretan, liburu

saltzaileak bitartekari gisa lan egiten du, eroslearen gustuetara gehien moldatzen diren liburuak eskainiz. Horrek, ordea, unean uneko liburu funtsak ezagutzea dakar, bai eta merkatuan dabilzan argitalpen berrien nahiz klasikoen ezagutza edukitzea ere (Equipo Peonza, 2001).

Horrez gain, liburu-dendatan espazioa mugatua izaten da, eta ondorioz, liburu saltzaileak erosleei begien bistan jarri nahi dizkien liburuak aukeratu behar izaten ditu. Juanen (Luki, 2021) ustez, liburuen aukeraketa eta espazioaren antolamendua bera ere bitartekaritza lanak dira. Eta horregatik, liburu saltzaileak aukera hori baliatu beharko luke irakurlea erakartzeko eta zenbait liburu motaren salmenta sustatzeko, batez ere, kalitatezkoak direnena edota kontsumo maila handia ez dutenena, hala nola, album ilustratuena, poesiarena, antzerkiarena, etab. (Equipo Peonza, 2001). Gainera, liburu saltzaileek, liburu-dendatan edo herrian irakurketa sustatzeko eta liburu mota horiek ezagutzera emateko antolatutako zenbait ekintzatan parte hartu dezakete, hala nola, liburu azoketan, kultura jardunaldietan, herriko aldizkarietan, etab.

2.1.5. Youtuber-ak eta booktuber-ak

Zenbait adituren arabera, literaturari buruz hitz egiteko eduki digitala sortzen duten *booktuber*-ak irakurleak dira, batez ere, gazteak (García-Roca, 2021; López, 2017; Paladines-Paredes & Margallo, 2020). Ildo beretik jarraituz, *BookTube* YouTube literaturaren inguruko bideoak partekatzen dituen irakurleen komunitate gisa defini daiteke (García-Roca, 2021). *Booktuber*-ek, oro har, liburuez hitz egiten dute haien sareetan, baina, betiere, xehetasunetan sartu gabe, jarraitzaileen irakurketa esperientzia ez oztopatzeko. Horretarako, *booktuber* askok hiru formatu nagusi erabiltzen dituzte: liburuen analisiak, liburu-multzo desberdinen erakusketak edo irizpide zehatzen araberako liburu hautaketak (Paladines-Paredes & Margallo, 2020).

Booktuber-en ospea bere ezaugarrien ondorio izan daitekeela irizten dute aditu batzuk. Lehenik eta behin, edukien sortzaileen adina bat dator bideoen kontsumitzaileen adinarekin eta ezaugarriekin (García-Roca, 2021; Paladines-Paredes & Margallo, 2020); eta bigarrenik, bideo laburren formatuak kontsumitzaile gazteenak erakartzen ditu (Paladines-Paredes & Margallo, 2020). Hala ere, irakurketa sustatzeko aliatu handiak diren arren, badira kritika egin dienik ere. Kritika ohikoenen artean originaltasunik eza dago. Irakurle gazteen eskura dauden kanalak direnez, argitaletxe askok liburuak bidaltzen edo oparitzen dizkiete *booktuber*-ei, hauek

aipatu edo komentatu ditzaten. Horrek *booktuber* askok liburu bera aipatzea eragiten du, eta beraz, bideoen aberastasuna galtzeaz gain, etengabeko errepikapenaren ondorioz gazteen kontsumismoa eragin dezakete (López, 2017).

2.2. Liburuen hautaketa prozesua

Edozein adinetarako liburu bat aukeratzeak edota obra bat aholkatzeak erraza dirudien arren, uste baino konplexuagoa izan ohi da, are gehiago HGLz hitz egitean. Horregatik, Colomerrek (2002, 2005b, 2009) eta Munitak (2021) adierazten duten bezala, obra literarioen corpusak garrantzi handia du, ikasleek irakurketa denbora galtze gisa ulertuz gero, irakurketatik urrundu egiten baitira. Corpusaren garrantzi hori bere nolakotasunean dago, corpusak egoera bakoitzera moldatzeko gaitasuna eduki behar baitu, bai eta irakurleari bere irakurle nortasuna garatzeko aukera ematekoa ere. Colomerrek (1998) adierazten duen bezala, 70eko hamarkadatik gaur egunera arte, eztabaidagai garrantzitsua izan da haurrentzako liburuen hautaketa, eta urte hauetan guztietan, zenbait ikuspegitatik igaro da hautaketa irizpideen oinarria. Kezka honen lehen arrastoetako bat da 1953an IBBY elkarteak sortu izana haurrentzako kalitatezko obrak hautatzeko asmoz.

Corpus hori osatzeko liburuak ebaluatu eta hautatu egin behar izaten dira (Colomer, 2002; Lluch, 2010). Corpusarekiko kezka handia denez, horretarako irizpideak zehazteko modu desberdinak proposatu izan dira (Munita, 2021). Batzuek adituek emandako gomendioak jarraituz erakitzen dituzte irizpideak, beste batzuek aldiz, modu induktiboan, irakurketatik abiatuta. Bitartekari gisa, adituek erabilitako irizpideak eta tresnak ezagutzea beharrezkotzat hartzen du Juanek (Luki, 2021). Horregatik, lan honetan hiru azalduko dira: hautaketa irizpideekin osaturiko txantiloak, komiteak edo mintegiak eta irakurketan oinarritutako balorazioak.

Zenbait adituk, Alvarez & Permachek (2019), esaterako, zenbait adituen kalitate-irizpideak txantilo batean biltzen dituzte, zeina aditu eta bitartekariak edozein liburu ebaluatzeko erabili dezaketena, besteak beste, etxeko liburuak, eskola-liburutegietako corpusa, liburutegi publikoetako corpusa, liburu-dendatako corpusa, etab. Kalitate irizpide horiek dira, besteak beste, genero eraikuntza, aurkeztutako munduaren benetakotasuna, pertsonaien karisma, guztiz didaktikoak ez izatea edota kontakizunaren sinesgarritasuna eta abiadura (Colomer, 2002; Colomer eta Duran,

2000; Sanchez, Martín & Servén, 2018, Alvarez & Permachek aipatua, 2019).

Liburuak ebaluatzeko beste modu bat, komiteak eta mintegiak antolatzea izan daiteke (Galtzagorri Elkarteak, 2023c; Lluch, 2010). Colombian Fundalectura-k antolatutako komiteen ereduari jarraituz (Lluch, 2010), partaideek askotarikoak izan behar dute, profil eta lanbide desberdinetakoak, baina denek amankomunean eduki behar dituzte irakurzaletasuna eta liburuekiko maitasuna. Laburki azalduta, komite horiek denbora tarte zehatz batean antolatzen dira, eta bilera egiten den egunerako partaide bakoitzak liburu bat (edo batzuk, erabakitakoaren arabera) irakurrita eta ebaluatuta eramaten ditu, gainontzeko partaideen aurrean bere iritzia eman ahal izateko. Ebaluazio hori egiteko, alde aurretik adituen iritzia irarrituz adostutako irizpide eta materialak erabiltzen dira, gehienetan, txantiloiak. Lehen aipatu bezala, irizpide horietako batzuk dira, besteak beste: gaiak pentsaraztea, liburu erabat didaktikoa ez izatea, hizkuntzak irudiak sortu eta lerro-artean istorioa kontatzea, istorioaren sekuentzia koherentea izatea, amaiera duina edukitzea, pertsonaiak autentikoak izatea, etab. (Lluch, 2009). Liburu bakoitza gutxienez hiru partaidek baloratu ohi dute, eta liburuaren inguruko iritzia oso ezberdina izanez gero, partaide gehiagoren laguntza jasotzen dute, hurrengo saioetan eztabaidatzeko. Galtzagorri Elkarteak antolatutako mintegien kasuan, hainbat bitartekari mota elkartzen dira, hamar hilabetez, hilabetean behin, HGLren inguruko zalantzak argitzeko, obrak irakurtzeko eta hautaketak egiteko (Galtzagorri Elkarteak, 2023c).

Azkenik, aukeraketa egokira iristeko bi bideen arteko nahasketa bat izan litekeen hautaketa prozesua dago, irakurketan oinarritutakoa. Morak (2007) hiru ideiatan laburtzen du liburu bat ebaluatzeko prozesua: lehena, liburu anitz eta askotarikoak ezagutu eta haien artean konparazioak egitea; bigarrena, liburuak sentiarazten duena hezkuntza komunitateko partaide desberdinekin partekatzea eta eztabaidatzea; eta hirugarrena, liburu horiek ebaluatzeko prozedura edo materiala zehaztea, besteak beste, txantiloiak. Colomerrek (2002) berriz, hemezortzi obraren azterketa eskaintzen du, non adibideetatik abiatuz, aintzat hartzeko kalitate irizpideak eskaintzen dituen, besteak beste, fikziozko testuinguruaren eraikuntza, argumentuaren kohesioa eta egitura, ahotsak, hizkuntzaren eta irudien erabilera, pertsonaien eraikuntza, gaiak eta testuar-tekotasuna.

Hala ere begi-bistakoa da aditu gehienetan puntu amankomuna txantiloietan dagoela, eta beraz, liburuaren aukeraketa ahalik eta modu

zehatzenean egiteko, adituek beharrezkotzat jotzen duten tresnetako bat izan daitekeela.

2.3. Eskolako literatur kanonak

Liburuak hautatzen nondik hasi behar ote den asmatzea konplexua denez, ikasleei eskaintza egoki bat egiterako garaian, jadanik eginda dau-den sailkapen edo kanonak har daitezke eredutzat, adituek sortuak izan- nik, kalitatezko bermea izango dutelakoan.

Eskola kanonak osatzea beharrezkoa da, eskolan helburu didaktikoz erabiltzen diren testuen ezaugarrien arabera izaten baita ikasleen gaitasun literarioa. Juanen (Luki, 2021) esanetan, liburua “baliagarria da munduan nor bere txokoa bilatzeko” (9. or.) eta literatura berriz, “mun- dua esploratzeko modu bat da” (10. or.). Ondorioz, irakurgaien aukerake- ta on batek, gaitasun literario hobea garatzen lagunduko die ikasleei, horrek testu literarioen interpretazioetan kalitatezko obra horien ezau- garriak eta bereizgarriak aztertzea aberasgarriagoa izatea ekarriko due- lako (Alvarez & Permach, 2019; Munita, 2021). Colomerren (1998, 2005b) esanetan, kalitatezko obrek (kanonikoen) hezkuntza kulturalarekiko fun- tzioak betetzen dituzte: literaturaren bidez gizarte-hezkuntza eskaintzea eta literatura-konbentzioen ikaskuntzari hasiera ematea. Hori dela-eta, ziurrenik, kanona osatzearen alderdirik zailena liburuen aukeraketa bera da (Munita, 2021).

Kanonak osatzearen garrantziaren beste arrazoi bat Lopezek (2001) azaltzen du hitz hauen bidez: “Haur eta Gazte Literatura kanonikoa (garai bakoitzean baloratuena, kalitatezkoa, eredugarria, eta abar) zein den zehazten ez dugun bitartean, ezin dugu esan zein den ez-kanonikoa (bi- garren mailakoa, estereotipatua, kalitate gutxikoa)” (39. or.). Alegia, Lo- pezek (2001) dioen moduan, kanonak osatu behar dira ez soilik kalitate altuko obrak identifikatu eta eskaintzeko, baizik eta ez-kanonikoak iden- tifikatu eta hezkuntza sisteman haiek saihesteko. Juanek (Luki, 2021) gehitzen du, interpretaziorako aukerarik ematen ez duten liburuak eskai- niz gero, norberaren espazio eta interpretazio propioak ukatu egiten di- rela, helburua helmugan jarritz bitarteko pentsamendu prozesuan jarri beharrean. Munitaren (2021) iritziz, corpusa askotarikoa izatea da oina- rizkoena.

Modu berean, Cerrilloren (2013) iritziz, eskola kanonak irakurketa programa baten barnean kokatu beharko lirarteke. Gainera, bere ustez,

programa horiek ikastetxean bertan aurrera eramaten diren programekin eta proiektuekin bat etorri beharko lukete. Cerrilloren (d.g.) arabera, liburu kanonikoek ondorengo lau ezaugarri hauek bete behar dituzte. Lehen, kontatzen dituzten istorioetan munduko kultura eta tradizioak bildu behar dituzte; bigarrena, idazketa literarioko eredu izan behar dute; hirugarrena, ondarea izan behar dute; eta azkenik, laugarrena, garai jakin batean munduaren irakurketa berezi bat eskainitakoak izan behar dute. Cerrillok (2013) berak, ordea, ñabardura bat egiten dio hirugarren ezaugarriari eta bere lanean aipatzen du zenbait kasutan liburu kanonikotzat ere har daitezkeela idazle berrien kalitatezko obrak ere, nahiz eta hauek oraindik denbora nahikorik ez eduki “ondare” gisa ulertzeko. Azken arrazoi horregatik, “liburu kanoniko” eta “liburu klasiko” kontzeptuak ez nahastea komeni da nahiz eta edozein kanon literariok eskaini beharko lituzkeen liburu klasikoak (Cerrillo, 2013). Calvinok (2009) adibidez, maila kolektibo zein indibidualean lorratz bat uzten duten obra gisa definitzen ditu klasikoak, irakurri dituenarentzat aberastasan bat sortzen dutenak eta kulturalki ibilbide bat izan dutenak, izan antzinakoak edo garaikideak.

Zentzu horretan, 60ko hamarkadatik gaur egunera arte, klasikoen inguruko eztabaidan erortzen dira aditu asko (Colomer, 2005a), batzuentzat beharrezkoak diren bitartean, besteentzat zaharkituak geratu dir-elako (bai hizkera literarioari dagokionez, bai gaiaren trataerari dagokionez). Eztabaida horren inguruan Apalategik (2011) dio behar-beharrezkoa dela eskolek ikasleei obra klasikoak eskaintzea, ikasle askok ez baitute etxea liburuz beteta, eta ondorioz, oso zaila izango baita beraien kabuz liburu klasikoetara iristea. Horregatik, bere ustez, eskola batek obra klasiko baten irakurketa egiteko hautua egiten duen bakoitzean, ikasleen arteko aukera berdintasuna bermatzen du, eta azken finean, hori da hezkuntzaren helburu nagusia, ikasleen artean irakurketa demokratizatzea. Colomerrek (2005a) ere bat egiten du iritzi honekin. Bere ustez, klasikoen ondarea hurrengo belaunaldiei ezagutaraztea erantzukizun sozial bat da. Modu berean, klasikoak eskolan eskaintzeak hiru helburu nagusi dituela defendatzen du: gizarte izaera eraikitzea, interpretaziorako eskemak osatzea eta eraikuntza kulturalarekiko perspektiba eraikitzea. Calvinoren (2009) ustez, klasikoek nondik gatozen eta nora goazen ulertzen laguntzen digute, eta horregatik, eskolan eskaintzea ezinbestekoa da, baina bere ustez, behartuz gero ez denez behar beste etekin ateratzen, hobe da ikasleek beraien “klasikoen bilduma” propioa osatzea, klasiko guztiak ez baitira irakurle guztien gogokoak izango. Bere esane-

tan, eskolak eman beharko lituzke bilduma horiek osatzeko instrumentuak.

Klasikoen gatazka horren barruan, Cerrillok (2013) ere aipatzen du kanonetan klasikoak aintzat hartzea garrantzitsua dela. Horren zergatia argi azaltzen du: HGLn sailkatzen diren liburuak ez dira beti kalitate handikoak izaten, askotan sinplifikazioetan erortzen baitira. Horregatik, Cerrilloren (2013) eta Colomerren (2005a) ustez, kanonen barruan HGL dertitzen liburuek eta liburu klasikoek (jatorriz helduentzako sorturikoak) bizikidetzara harremana eduki behar dute, ikasleen heziketa literarioa ez dadin beraientzat sorturiko obretara mugatu. Edozein kasutan, Cerrillok (2013) azpimarratzen du, kanonek aldakorrek izan behar dutela, klasikoek gain, obra berriak ere bildu behar dituztelako. Antzeko iritzia du Calvinok (2009). Bere ustez, klasikoak ulertzeko beharrezkoa da nondik irakurtzen ari garen ulertzea, eta horretarako, obra klasikoak eta garaiki-deak txandakatu behar dira.

Bistan denez, kanoneko obrak aukeratzeko unean, hautatzaileek erabiliko irizpideak egonkorak eta sendoak izan behar dute. Cerrillok (2013) eta Lluchek (2009) diote kanonen osakerak kalitatezko liburuen inguruko eztabaida luze baten emaitza izan beharko lukeela, eta horretarako, liburu bakoitzak eskaintzen dituen ekarpenak baloratu behar direla, haiek defendatzen dituzten kalitate irizpide horiek oinarritzat hartuz.

Eskolako literatur kanon bateratu bat osatzeko ahaleginen artean, *Eskolako Literatur Kanona* egitasmoa aurki daiteke. Egitasmo hori Nafarroako Hezkuntza Saileko EIBZk (Euskararen Irakaskuntzarako Baliabide Zentroak) jarri zuen martxan, gomendagarriak ziren liburuen zerrendak osatuz (EIBZko liburutegia, d.g.). Euskal Autonomia Erkidegoan, aldiz, kanonik osatzeko egitasmorik egon ez bada ere, Heziberri 2020 txostenak dakar berarekin liburu gomendagarrien zerrenda bat, idazleen arabera ordenatuta (Eusko Jaurlaritzak, 2015). Horiez gain, aipatzekoa da hezkuntza komunitateari oso loturik dagoen Galtzagorri Elkarteak egiten duen lana. Elkarte honek eskola literatur kanonik osatu ez badu ere, bere webgune zein aldizkarietan aurki daitezkeen gomendio zerrendak adituek osatuak dira, besteak beste, Irakurketa Mintegietan, eta ondorioz, eredu bikaina dira (Galtzagorri Elkarteak, 2023a, 2023b). Hala ere, aipatu beharrezkoa da hiru erakunde edo egitasmoek kanonak sortu arren, horiek sortzeko irizpiderik ez dela inon argitaratu.

Hezkuntza edo literatura erakundeen eskutik eskolako literatur kanon bat osatzeko lan bateratu baten faltan, irakasle zein beste bitarteka-

riek liburu gidetara jo behar izaten dute liburuak gomendatzeko edo ikasleekin irakurketa egiteko unean. Gida horiek ordea, ez dira beti hezkuntza erakundeak izaten, baizik eta eskolaz kanpoko beste erakunde batzuenak, besteak beste, kultura sailenak, udaleko adituenak edo herriko liburutegietako langileenak. Horregatik, Juanek (Luki, 2021) azpimarratzen duen modura, ezinbestekoa da irakasle eta liburuazainen formakuntza prozesua bultzatzea, literatura mintegiak egitea eta eztabaidatzeko lekuak sortzea.

Lana aurrera eramateko erreferentziatzat hartu den ikastetxeko irakasleek ere jadanik eginda dagoen gida bat erabiltzen dute gomendioak ematerako unean: *Haur eta Gazte Literatura, 2017. Irakur Gida* (Mondragon Unibertsitatea, 2017), non Mondragon Unibertsitatearen inguruko udal liburutegietako eta eskoletako gomendioak biltzen diren. Mondragon Unibertsitateak gidak urtero argitaratzen dituen arren, ikertutako ikastetxean 2017 urteko edizioa erabiltzen da. Gida edo zerrenda horiek kalitate literario handiko edota helburu jakin bati lotutako liburu sorta baten gomendioak eskaintzen dituzte, horien artean, batzuk klasikoak izanik. Horregatik, literatur kanonik egon ezean, liburuak hautatzeko unean aintzat hartzeko proposamen interesgarrienetakoak dira.

3. Emaitzak

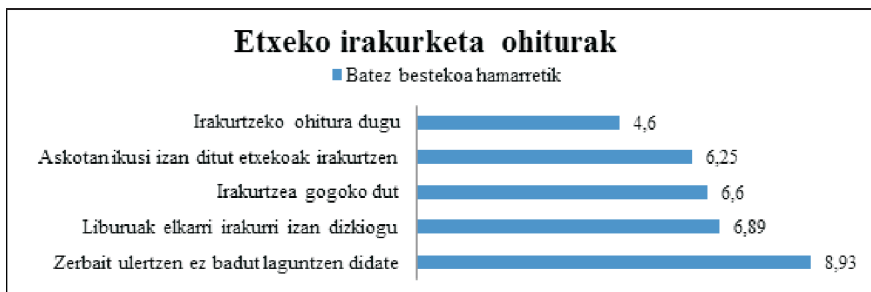
Emaitzen atal honetan, galdetegiaren emaitzen datu kuantitatibo zein kualitatibo garrantzitsuenak aipatuko dira, bai eta horiek jasotzeko arazoak izan daitezkeen zenbait interpretazio ere. Emaitzen artean, zenbait kasutan “*aipamen*” hitza erabiliko da emaitzak neurtzeko unitate gisa. Unitate horrek galdetegiaren aukera bakoitza zenbat aldiz izan den hautatua edo aipatua adierazten du.

3.1. Etxeko kideak eta irakurketa

Etxeko irakurketa ohituren inguruko galderetan erantzun kuantitatiiboak bildu dira. Horretarako, galdetegiko sei baieztapen Likert eskalako 1-5 bitarteko balioetan baloratu behar izan dituzte ikasleek, non 1 gutxi den eta 5 asko. Interpretazioa errazagoa izateko, hamarrera pasa dira emaitzak irudietan.

Etxeko kideen irakurketa ohituren arabera, ia erdiak badu irakurtzeko ohitura, edota ikusi ditu familiako kideak irakurtzen. Horrez gain, erdia baino gehiago dira etxean irakurtzea gogoko dutela dioten ikasleak,

eta familiako kideen artean liburuak elkarri kontatzeak ere balorazio ona du 6,89/10etik. Argi dago, beraz, irakurtzeari buruz duten iritzia nahiko positiboa dela.

1. irudia. Ikasleen etxeko irakurketa ohituren balorazioak.

3.2. Liburuak aukeratzeko unea

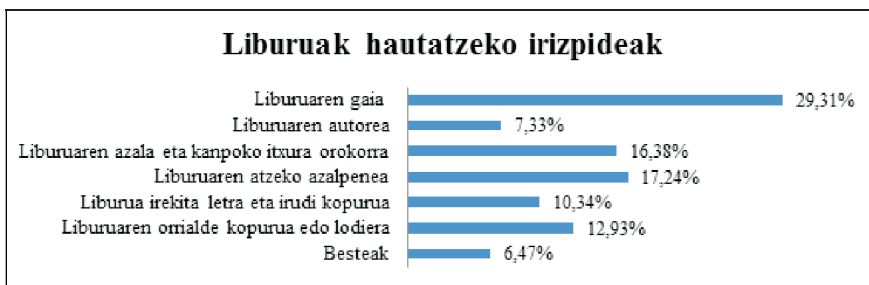
Irakurtzen dituzten liburuak non ezagutzen ote dituzten erantzun aintzeko galdera baten bidez galdetzean, aukera guztietako erantzun kopuruak antzekoak izan dira, baina gehien gailentzen dena “liburu-dendatan ikusten ditut” aukera izan da, erantzun kopuru osoaren % 24,31 hartzen baitu. Kasu honetan eskola, familia eta lagun taldea “ingurukoek emandako gomendioetan” aukeraren barruan sartzen dira, hala ere, aurrerago adierazten diren emaitzekin bat egiten ez duela ikusirik (ik. 6. irudia), litekeena da ikerketako partaideek aukera hori ongi ulertu ez izana. Horrez gain, nabarmentzekoa da, “besteak” atalean *YouTube*ri bost aipamen egiten zaizkiola guztira.

2. irudia. “Irakurri ohi dituzun liburuak non ezagutzen dituzu?” galderaren erantzunak.

Liburuak aukeratzeko momentuan zertan jartzen duten arreta galdetzean, erantzunak askotarikoak izan dira. Kopuruetan, beste erantzun

guztien gaintetik “liburuaren gaia” aukera nabarmendu da, erantzun guztien % 29,31 hartuz. Modu berean, azpitik nabarmentzen dena “liburuaren autorea” (% 7,33) da.

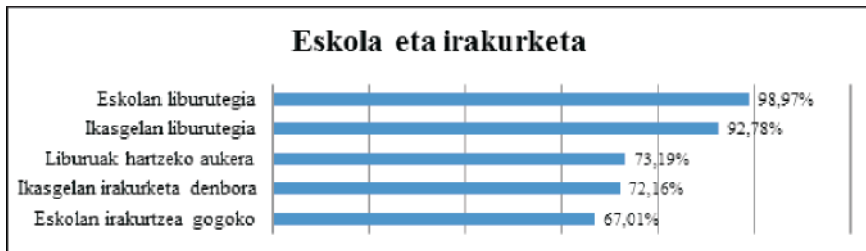

3. irudia. “Liburuak aukeratzeko unean, zertan jartzen duzu atentzio gehien?” galderaren erantzuna.

Gomendioak inoren eskutik jaso ez dituztenean, ikasle gehienek liburuaren gaiari begiratzen diote liburu hautatzeko unean (% 36,36). Gaiaren ondoren aintzat hartzen dituzten ezaugarriak liburuaren atzeko azalpenak (% 15,58), liburuaren lodiera (% 15,58) eta liburuaren azala eta itxura orokorra (% 12,99) dira.

3.3. Eskola eta irakurketa

Eskolaren eta irakurketaren inguruko galderetan, *bai, ez, ez dakit* edo *besteak* aukerak eman zitzaizkien, eta galderen erantzunak nahiko berdintsuak izan dira: gehiengoak baiezkoa eman du galdera guztietan. Izan ere, eskolan liburutegi bat dago, eta horrez gain, ikasgela bakoitzean ere liburutegi edo liburuei eskainitako apalategiak daude. Pandemiaren geroztik, ordea, liburu guztiak kutxatan jasota daude, eta ikasleek irakaslea-

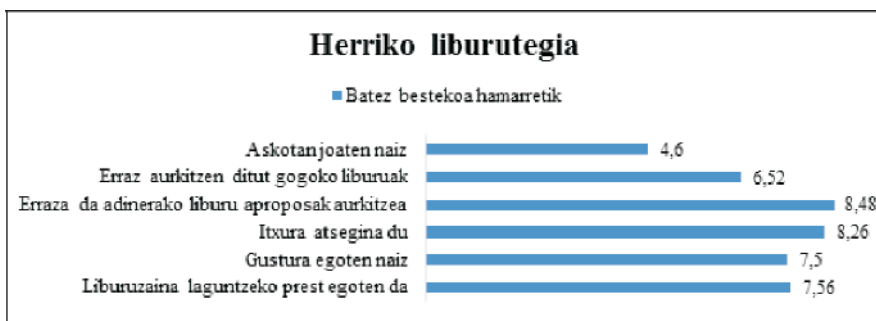
4. irudia. Eskolaren eta irakurketaren inguruko galderetan baiezko erantzunen ehunekoak.

ri baimena eskatuta bertatik liburu bat hartu eta etxera eramateko aukera dute, hori bai, aholkurik jaso gabe.

3.4. Herriko liburutegia

Herriko liburutegi publikoa baloratzeko erantzun kuantitatiboak jaso dira. Horretarako, galdetegiko bederatzi baieztapen Likert eskalaren 1-5 bitarteko balioetan baloratu behar izan dituzte ikasleek. Interpretazioa errazagoa izateko, hamarrekotara pasa dira emaitzak irudietan. Lehen galdera erantzun ondoren, ikasle batzuek zenbait galderari ez erantzutea erabaki dute, zenbait arrazoi direla medio, ez baitute liburutegia baieztapenak baloratzeko bezainbeste ezagutzen. Horregatik, lehen galdera hori ikasle guztiak erantzun dute (97 guztira), baina ondorengo galderak 82-87 ikaslek soilik.

Herriko liburutegi publikoaren inguruko baieztapenetan, alderdirik nabarmenena adinerako aproposak diren liburuak aurkitzeko erraztasuna da (8,48/10). Horrez gain, datuek erakusten dute ikasleak ez direla liburutegira askotan joaten (4,6/10). Azken puntu horren inguruan, esan beharra dago galdetegietan bilduta geratu ez den arren, ikasle asko galdetegia pasa zen momentuan liburutegira ez joatea Covid-19aren ondorioa zela nagusiki (galdetegia bete bitartean beraiek ahoz kontatua). Zentzu horretan, Covid-19ak eraginda liburutegira ez joateko arrazoi nagusia liburutegietan murrizpenak egotea izan da.

5. irudia. Herriko liburutegi publikoaren inguruko baieztapenek jasotako balorazioak.

Ondorioz, ikasleak liburutegira ez joatearen eta irakurtzen dituzten liburuen gomendioen arteko loturari erreparatuz, hauxe esan daiteke: liburutegien inguruko galderetan baloraziorik baxuena *liburutegira joa-*

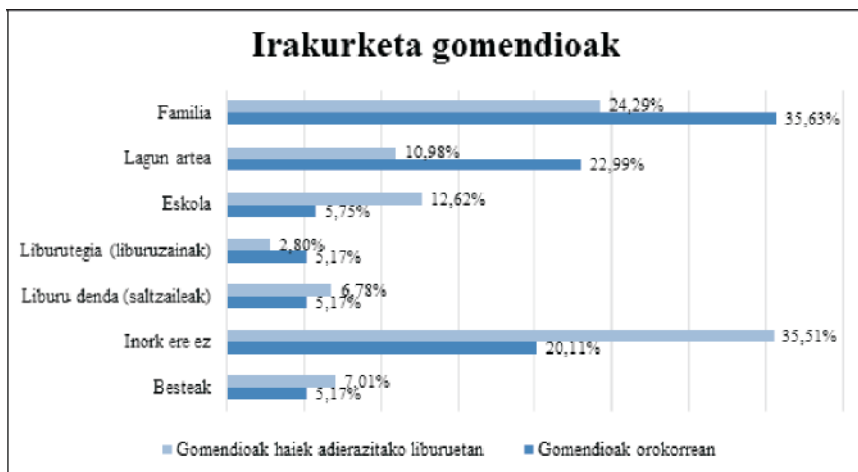
teak edukitzea bat datorrela irakurketa gomendio gehienak familiakoen edo lagunen eskutik jasotzearekin, bai eta ikasle askok liburuak inork gomendatzen ez dizkiolako aitortzarekin ere (ik. 6. irudia).

3.5. Irakurritako liburuak

Galdetegiko azken atalean, alegia, ikasleek irakurritako liburuen informazioarekin bete beharreko tauletan (ik. 6.1. eranskina), guztira 364 libururen izenburu jaso dira, guztien balorazioaren batez bestekoa 10etik 7,97 delarik. Galdetegiak 97 ikaslek bete zituztela aintzat hartuz gero, horrek esan nahi du ikasle bakoitzak galdetegian 3 edo 4 liburu aipatu dituela batez beste.

3.5.1. Liburuaren ezagutza iturria eta irakurketa

Ikasleei liburuak non irakurtzen ote dituzten galdetzean, ikasleek adierazi dute liburuetatik % 61,96 etxean irakurriak izan direla, % 19,02 eskolan, % 15,76 eskolan eta etxean, eta azken % 3,26a beste lekuren batean. Liburuak inork gomendatuak izan diren bi momentu desberdinetan galdetu zaie ikasleei. Lehenik, orokorrean inork gomendatzen ote dizkieten galdetu zaie, eta ondoren, ikasleek aipatutako liburu bakoitza (atal honetako sarreran aipatutako 364 horiek) inork gomendatu dien galdetu zaie. Hona hemen bi galdera horien emaitzak:

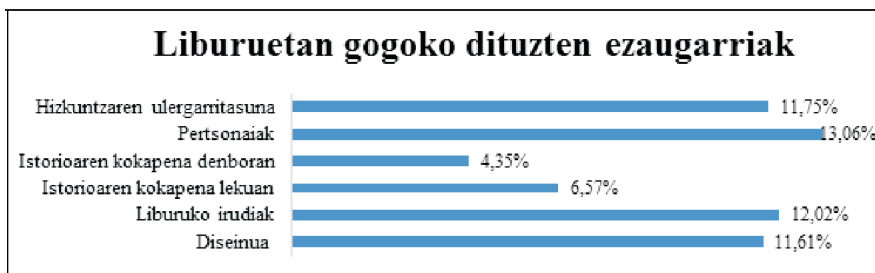

6. irudia. Ikasleek irakurritako liburuak inork gomendatzen dizkieten galdetzean lortutako erantzunak.

Lehen ikusi den bezala, familiako kideen irakurketa ohiturek nahiko balorazio altua jaso dute (ik. 3.1. puntua), eta galdera honetan berriro ere fenomeno hori errepikatu egiten da, ikasleen arabera, gomendioen kopururik handiena familiako senideetatik baitator (% 35,63 eta % 24,29). Hala ere, nabarmentzekoak dira inoren gomendiorik jaso gabe irakurri dituzten liburuen ehunekoak (% 35,51 eta % 20,11). Amaitzeko, “besteak” atalean aipatutako kasu guztien artean ere adierazgarria da *YouTuberen* eragina, zazpi aipamenekin (% 1,64).

3.5.2. Liburuen alderdirik gogokoena

Irakurritako liburuetatik zer ote den gehien gustatzen zaiena galdeztean, guztira 1447 erantzun jaso dira. Alegia, ikasleek liburu bakoitzetik 3 edo 4 ezaugarri dituzte gogoko batez beste. Bildutako datuen arabera, nahiz eta liburuak hautatzeko unean gaia hartu irizpide nagusitzat (ik. 3. irudia), ikasleei irakurtzen dituzten liburuetatik gehien gustatzen zaien alderdia pertsonaiak dira (% 13,06).

7. irudia. Irakurritako liburuetatik gehien gustatu zaizkien alderdien erantzuna.

3.5.3. Liburuen nolakotasuna

Ikasleek aipatutako liburu horien artean (364), hiru talde nagusi bereiz daitezke: lehena, ikastetxean bertan *Irakurketa eraginkorra* proiektuaren barruan irakurtzera behartutakoak; bigarrena, sail batekoak diren liburuak (*Gizajo baten egunkaria* edo *Nur*, adibidez) eta hirugarrena, *youtuber*-ek idatzitako liburuak. Hala ere, badira talde hauetan sailkatu ezin daitezkeen beste zenbait liburu ere. Zentzu horretan, eskolak irakurtzeko zenbait liburu eskatu arren, ikasleek ez dituzte eskolako irakurketak gomendio bezala hartu, baina, hala ere, galdetegian irakurritako azken bost liburuen artean behin baino gehiagotan aipatu dituzte.

Lehen multzo honetan, *Irakurketa eraginkorra* proiektuaren barneko liburuen multzoan, bi liburu soilik identifikatu dira: *Potoloren hegazkin magikoa* (Juan Luis Urmeneta, 1990) eta *Kinkilariaren ametsa* (Patxi Ezkiaga, 1988). Horiek liburu guztien % 11,81 osatzen dute, eta ikasleek bi liburuez duten iritziaren batez bestekoa 3,86/10 puntukoa da. Balorazio horrekin, argi ikusten da ikasleek ez dituztela bi liburu horiek gogoko izan. Liburuetatik gogokoen izan duten ezaugarria hizkuntza ulertzeko erraztasuna izan da, eta gutxien gustatu zaien ezaugarria aldiz, istorioaren kokapena denboran. Liburuok etxean eta eskolan irakurri dituzte, eta eskolan kapitulu bakoitzaren inguruko eztabaida laburra egin dute, bai eta liburu amaitez haren iritziaren inguruko eztabaida bat ere.

Bi liburuetan gutxien gustatutako alderdia “istorioaren kokapena denboran” izatearen arrazoi nagusia, bi liburuak Euskal HGLn hain ospetsua izan zen “baserri giroko” korrontean (Etxaniz, 1997) kokatzea izan daiteke. Ikasleek irakurritako bi liburuak berriagoak diren arren, gaiaren eta istorioen testuinguruen ondorioz, korronte horretan kokatzen direla esan daiteke (ohikoak dituzte *kinkila*, *baserri*, *azoka*, *abere*, etab. bezalako hitzak). Horrez gain, *Potoloren hegazkin magikoa* fantastikoa ere badenez, segur aski ikasleek euren bizi esperientzia hortik urrun kokatzen dute. Gainera, Lluhek (2010) adin horretako gazteek fantasia gogoko dutela esan arren, ikasle hauek mundu fantastikotik urruntzen hasiak direla adieraz dezake.

Bigarren, sailtako liburuei dagokienez, aipatu diren liburu guztietatik (364), 212 liburu sail bateko aleak dira (komikiak aintzat hartu gabe), hau da, ikasleek irakurtzen dituzten liburu guztietatik % 58,24 sail baten parte dira. Sailtako liburu horiek gainerakoek baino balorazio hobea jaso dute: liburu guztien batez besteko orokorra 7,97/10 puntukoa den bitartean, sailtako liburuek jaso dutena 8,63/10 puntukoa da.

Guztira, 29 sail identifikatu dira. Sail horietatik aipamen gehien eduki dituztenak hauek dira: *Diario de Greg* (Jeff Kinney, 32 aipamenekin), *Nur* (Toti Martinez de Lezea, 25 aipamenekin), *Geronimo Stilton* (Elisabetta Dami, 20 aipamenekin), *Harry Potter* (J. K. Rowling, 16 aipamenekin), *Onin* (Ibon Martin, 11 aipamenekin), *Los Futbolísimos* (Roberto Santiago, 11 aipamenekin) eta *Diario de Nikki* (Rachel Renée, 11 aipamenekin). Modu berean, baloraziorik altuena jaso duten sailak ondorengo hauek dira (guztiek 10 puntuko balorazioa dute): *Diario de Rowley* (Jeff Kinney), *El club de las zapatillas rojas* (Ana Punset), *Isadora Moon* (Harriet Muncaster) eta *Maytalia* (Natalia eta Mayden).

Aitzinean aipatutako liburu multzo horietatik azkena *youtuber*-ek idatzitako liburuena da. Guztira *youtuber*-ek idatzitako 38 liburu identifikatu dira (liburu guztien % 10,44 osatzen dute). Horien balorazioen batez bestekoa ere batez besteko orokorra baino altuagoa da, hain zuzen ere, 8,96/10 puntukoa. Lehen multzo batean, *youtuber*-ek idatzitako sailtako liburuak aurki daitezke eta horien artean gehien errepikatu diren liburuak *Los Compas* (Mikecrack, El trollino eta Timba VK, 10 aipamenekin) eta *The Crazy Haacks* (The Crazy Haacks, 7 aipamenekin) dira.

Bigarren multzo batean, *youtuber*-ek gogoeta gisa idatzitako liburuak aurki daitezke, hala nola, *Detrás de todo. Lo que ningún influencer cuenta* (Mónica Morán, 2019), *Los secretos de YouTube* (The Grefg, 2018), *Manual para ser tú mismo* (Cristian Gamez, 2019), *Never give up. Secretos de una muser* (Lucía Bellido, 2018) eta *Simplemente Charli* (Charli D' Amelio, 2020).

Horretaz guztiaz gain, esan beharra dago ikasleek aipatutako liburu horien guztien artean, gehienak nobelak edo narrazioak direla. Ez dago poesia libururik, album ilustraturik, ez eta antzerki libururik ere. Aldiz, badago komikiak irakurtzen dituenik (horien artean, manga komiki mota irakurtzen duenik ere bai). Hauen batez besteko nota 8,78/10 puntukoa da, nahiz eta 364etik 9 aipamen soilik izan. Haien artean aipamen gehien dituen Francisco Ibañezen *Mortadelo y Filemón* saila izan da (3 aipamen).

Modu berean, HGLn klasikotzat jotzen diren 7 aipamen zenbatu dira, aipatuena *El Principito* (Antoine de Saint-Exupéry, 3 aipamen) delarik. Hauen batez besteko nota 8,71/10 puntukoa da eta gainera, zazpi izenburu horiek familian gomendatuak izan dira. Horiez gain, ipuin klasikoak⁵ ere azaldu dira, hala nola, *Edurne Zuri* eta *Rapunzel* hauen batez bestekoa 7,5/10 delarik.

Liburuen artean, biografia nobelatuak ere aurki daitezke, besteak beste, *Cuentos de buenas noches para niñas rebeldes* (Elena Favilli eta Francesca Cavallo, 9/10ko puntuazioarekin) eta *Cuentos para niños que se atreven a ser diferentes* (Ben Brooks, 9/10). Ideologia aldetik berdintasunaren ikuspegia eskaintzen duten liburuak izan daitezke hauek, baina baita *Cuentos clásicos para chicas modernas* (Lucía Etxebarria, 6/10) edo *Neskak eta mutilak* (Aingeru Mayor eta Susana Monteagudo, 10/10) liburuak ere. Liburu horiek guztiak familian gomendatuak izan dira eta etxean irakurri dituzte. Horiez gain, *Maytalia* (Natalia eta Mayden, 10/10) saileko liburu

[5] Ipuin hauen kasuan, ezin da egilerik zehaztu, ikasleek erantzunetan ez baitute zehaztu zein edizio edo aldaera irakurri ote duten.

ruen bi aipamen aurki daitezke, zeintzuk gai nagusitzat zientzia duten eleberriak diren.

Amaitzeko, galdetegian bildutako izen horien guztien artean, oso nabarmena da liburuak idatzirik dauden hizkuntzaren arabeko hautua. Liburuaren izenburuak ikusita, argi ikusten da irakurritako liburu gehienak gaztelaniaz daudela, euskarazkoen ia bikoitza osatzen baitute. Euskarazko liburuek % 30,2 osatzen dute, gaztelaniazkoek % 55,5 osatzen duten bitartean; gainerako % 14,3a ezin izan da identifikatu zein hizkuntzatan irakurriak izan diren. Euskaraz, gehienbat, euskaraz argitaratzen diren sail famatuetakoa aleak, besteak beste, *Nur* (Toti Martínez de Lezea, 2008-2022) eta *Txano eta Oscar* (Julio Santos, 2018-2023), eta *Irakurketa Eraginkorra* proiektuaren barnekoak ikus daitezke. Hala ere, lehen aipatu den bezala, euskararen kale erabilera % 7,6 besterik ez da (Udal Ikerketa, 2017), beraz, nahiz eta emaitzak euskararen oso aldekoak ez izan, esan daiteke bitartekaritza lanek euskararekiko hautua areagotzea lortzen dutela ikastetxe honetako ikasleen artean.

4. Ondorioak

Ikerketaren emaitzek baieztatu egin dituzte abiapuntuko hipotesiak. Bitartekarien inguruko hipotesiei dagokienez, zenbait datu azaleratu dira. Alde batetik, irakurketa ohituretan eta liburu hautaketan familiak lekurik handiena izaten jarraitzen duela. Agian, etxeko kideen formazio maila errepikatuena unibertsitatea izateak eta bereziki etxe gehienetan irakurketa ohiturak edukitzeak (% 50 baino altuagoa) zerikusia du joera horretan. Horrez gain, eskolak liburu aukeraketan garrantzi handia daukala ikusi da, *Irakurketa Eraginkorra* proiektuaren barneko liburuek bildutako izenburu guztien % 11,81 eta euskarazko izenburu guztien % 39,1 osatzen baitute. Bestetik, ikerketako emaitzek erakusten dute sare sozialek gaur egun bitartekari gisa betetzen duten rola nahiko esanguratsua dela. Urte luzez sare sozialak bitartekari gisa aintzat hartu ez diren arren, emaitzek argi utzi dute gaur egungo gaztetxoek sare sozialetako *influencer*-ek (kasu honetan *booktuber*-ek) emandako aholkuak jarraitzen dituztela, edo, behintzat, haiek idatzitako liburuak irakurtzen dituztela, eta beraz, ez lirateke haiek bitartekarien zerrendatik kanpo utzi behar, hain zuzen ere, aukera ederra izan daitezkeelako gaztetxoengana modu erraz eta erakargarri batean iristeko.

Irakurzaletasuna sustatzeko proiektuen inguruan, ikasleek aitortu dute eskolan agindutako liburuak ez dituztela gogoko izan, eta eskolan

irakurtzea ere ez dutela gogoko aitortu dute askok. Gainera, liburuen gomendioak nork eman ote dizkieten galdetzean, eskolak hartzen duen kopurua nahiko txikia da gainontzeko bitartekariekin alderatuta. Dena den, eskolaren inguruko zenbait emaitzatan kontraesanak egon direla aintzat hartuz, gakoa ikasleek eskolarekiko duten pertzepzioan dagoela pentsa daiteke, eta baliteke lagina handituz gero, azken datu hauek aldatetako jasatea.

Bestalde, azpimarragarria izan da inoren gomendiorik jaso ez duten ikasleen kopurua, honek zer pentsatua ematen du, emaitzetan argi ikusten baita ikasleek askotan ez dutela bitartekaritza lanik jasotzen. Hala ere, gerta liteke ikasleek galdetegian zerrendatutako aukeren artean bitartekaritzarik jasotzen ez dutela adierazi, baina haiek kontziente izan gabe bitartekaritza lana jaso izana (iragarkiak, liburu-dendetako leihoak, lagunak liburu hori irakurtzen ikustea, etab.).

Liburutegien inguruko hipotesia ere bete da. Ikasleek adierazi dutenaren arabera, liburutegiak itxura atsegina eta antolakuntza egokia duen arren, ikasleek ez dute gehiegitan bisitatzen. Adituen arabera, liburutegiak berebiziko garrantzia du bitartekarien artean, eskola eta gizartea lotzen dituen zubi kulturala delako. Emaitzek argitara eraman duten bezala, Covid-19ak sortutako egoerarekin, liburutegietara lehen baino gutxiago joaten dira ikasleak, beraz, esan daiteke Covid-19ak, kasu honetan, modu negatiboan eragin duela liburutegiaren erabilera. Hala ere, esan beharra dago balorazio ona jaso duela liburutegiak. Horregatik, gutxi joanagatik ere joaten diren aldiro kalitatezko zerbitzua jasotzen dutela ondoztatu daiteke.

Hasieran planteatutako hipotesiez gain, ikasleak bizi diren herriko testuinguru soziolinguistikoa garrantzia ikusi da emaitzetan. Erreferentziazko ikastetxea kokatzen den herriko testuinguru soziolinguistikoa ez da euskararen oso aldekoa, eta baliteke testuinguru horrek ikerketaren emaitzetan eragin izana, bildu diren liburuen izenburu gehienak gaztelaniazko liburuenak izan baitira. Horrek agerian uzten du eskolak bitartekari gisa bete dezakeen rola. Familiak, liburu-dendek, lagunak eta sare sozialek gaztelaniazko liburuak gomendatzen badituzte, eskolaren eta liburutegien esku geratzen da euskaraz dauden liburuen gomendioa egiteko ardura.

Gainera, ikasleek aipatutako liburuetatik gutxi batzuk besterik ez daude Galtzagorri Elkartearen (2023a) adituek sortutako kanonetan, *Harry Potter eta sorgin-harria* (J. K. Rowling, 2000), *Printze txikia* (Antoine de Saint-

Exupéry, 2001) eta *Nikolas txiki* (Sempe Goscinny, 2008) soilik daude liburuaren artean. Ikastetxean erabiltzen duten gidatik ere (*Haur eta Gazte Literatura*, 2017. *Irakur Gida*), beste hiru sail soilik aipatu dira: *Gizajo baten egunkaria* (Jeff Kinney, 2011-2021), *Bat Pat* (Roberto Pavanello, 2009-2020) eta *Futboleroak* (Roberto Santiago, 2017-2021) (Mondragon Unibertsitatea, 2017). Horrez gain, *Irakurketa Eraginkorraren* barruan gomendatutako bi liburuak ez dira kanon edo gida hauetako bakarrean ere agertzen. Ondorioz, erraz ikus daiteke irakurritako liburuen eta kanon edo gida horien arteko erlazioa ez dela sendoa.

Azkenik, irakurleen sexua eta irakurtzen dutena alderatuz gero, joera txiki bat identifikatu da, nahiz eta ziurrenik, lagina handituz gero, joera hori handitu egingo den. Izan ere, lagin honetako neskek denetarik irakurtzen dutela dirudien bitartean, mutilek gai edo molde jakin bateko libururik ez dutela irakurtzen dirudi. Adibide batzuk jartzearren, *Isadora Moon* (Harriet Muncaster), *Lady Pecas* (Lady Pecas), *Karina y Marina* (Karina eta Marina), *Tea Stilton* (Elisabetta Dami) edo *Diario de Nikki* (Rachel Renée) irakurtzen duen mutilik ez dago, eta *Nur* (Toti Martínez de Lezea) aldiz, mutil bakarrak irakurtzen du, neskak 14 diren bitartean. Aldiz, *Los Futbolísimos* (Roberto Santiago) sailak neska irakurlerik ez duen arren (mutilak 10 dira), *Los Compas* (Mikecrack, El Trollino eta Timba V), *Diario de Greg* (Jeff Kinney), *Geronimo Stilton* (Elisabetta Dami), *Bat Pat* (Roberto Pavanello) edo *Tokyo Ghoul* (Sui Ishida) komikiaren neska irakurlerik badago, nahiz eta irakurleen gutxiengoa osatzen duten.

Datu horiek argi adierazten dute hezkuntza sisteman berdintasunaren aldeko hainbat egitasmo martxan dauden arren, oraindik bide luzea dagoela erabateko berdintasunera iritsi eta estereotipoen menpe egon gabe hurrek gogoko duten hori irakurtzeko askatasun osoa sentitzeko. Horregatik, ikasgelan liburuen berariazko lanketarik egin ezean, are nabarmenagoa da bitartekarien rola (eta haien formakuntzak) duen garrantzia, irakurketa-aukeraketa egokia eginda, liburu batek norbere identitatean, zaletasunean edota ikuspegiaren zalantzak sortzeko aukera eman baitezake.

Ikerketa hau 10-12 urteko gaztetxoek irakurketa ohiturak ezagutzeko abiapuntu bat da, eta, ondorioz, 97 galdetegi horiek zenbait joera erakusten dituzten arren, testuinguru jakin batean bildutako informazioa izaten jarraitzen du. Horregatik, ondorio sendoagoak lortzeko, beharrezkoa litzateke muga hori ikerketa zabalago baterako abiapuntutzat hartzea.

5. Bibliografia

- Alvarez, A. & Permach, N. (2019). Nola egin, hala izan. Irakur aukeraketa eta adituen eskola-kanona, irakurleak trebatzeko bidean. *Tantak*, 31(2), 9-40.
- Apalategi, U. (2011). Irakurzaletasuna hezkuntza sistemaren helburu?. *Egan*, 3-4, 99-119.
- Calvino, I. (2009). *Por qué leer los clásicos*. Siruela.
- Cerrillo, P. C. (2009ko urtarrila). *Sociedad y lectura. La importancia de los mediadores en la lectura* [Irakurritako hitzaldia]. Lisboako Gubelkian Fundazioan irakurritako hitzaldia, Lisboa, Portugal.
<<https://docplayer.es/34186855-Sociedad-y-lectura-la-importancia-de-los-mediadores-en-lectura-1.html>>
- Cerrillo, P. C. (2013). Canon literario, canon escolar, canon oculto. *Quaderns de Filologia. Estudis literaris, XVIII*, 17-31.
- Cerrillo, P. C. (d.g.). *Educación literaria y canon escolar de lecturas*. Espainiako Gobernuua.
<https://leer.es/recursos_leer/educacion-literaria-y-canon-escolar-pedro-cerrillo/>
- Colomer, T. (1998). *La formación del lector literario*. Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Colomer, T. (2002). *Siete llaves para valorar historias infantiles*. Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Colomer, T. (2005a). La biblioteca de la humanidad. *Cuadernos de pedagogía*, 352, 25-28.
- Colomer, T. (2005b). Las funciones de la literatura infantil y el contexto actual. In M. Abril (koord.), *Lectura y literatura infantil y juvenil: claves* (25-48. or.). Aljibe.
- Colomer, T. (2009). *Andar entre libros*. Fondo de Cultura Económica.
- Corchete, T. (2014). La familia, un aliado indispensable para fomentar la lectura desde los espacios profesionales. *Aula*, 20, 123-132.
- EIBZko liburutegia (d.g.). *Kanoneko liburu-zerrendak*. ELK egitasmoa.
<<https://sites.google.com/educacion.navarra.es/eskolako-literatur-kanona/kanoneko-liburu-zerrendak>>
- Equipo Peonza. (2001). *El rumor de la lectura*. Anaya.

- Etxaniz, X. (1997). *Euskal Haur eta Gazte Literaturaren Historia*. Pamiela.
- Eusko Jaurlaritza. (2015). *Oinarritzko Hezkuntzako Curriculum (236/2015eko Dekretuaren II. Eranskina osatzen duen curriculum orientatzailea)*.
<<https://irale.hezkuntza.net/documents/55483/1253878/Heziberri+2020+Oinarritzko+Hezkuntza++curriculum+osoa.pdf/064da273-0e61-c16a-9197-5bab01bab72a>>
- Eusko Jaurlaritza. (2018). *Euskadiko Irakurketa Plana txostena* [Word artxi-boa].
<<https://elearning3.hezkuntza.net/013159/mod/resource/view.php?id=15762>>
- Fueyo, D. (2018). Bibliotecas y bibliotecarios escolares en el siglo XXI: Los equilibristas sin red. *Platero*, 217, 5-7.
- Galtzagorri Elkartea. (2023a). *Ezinbestekoak*. Galtzagorri Elkartea.
<<https://www.galtzagorri.eus/eu/haur-eta-gazte-literatura/ezinbestekoak>>
- Galtzagorri Elkartea. (2023b). *Haur eta gazte literatura*. Galtzagorri Elkartea.
<<https://www.galtzagorri.eus/eu/haur-eta-gazte-literatura>>
- Galtzagorri Elkartea. (2023c). *Mintegia*. Galtzagorri Elkartea.
<<https://www.ibbygaltzagorri.eus/eu/formazioa/mintegia>>
- García, J. (2010). Aproximación a la evaluación de la biblioteca escolar. *eCO. Revista digital de Educación y Formación del profesorado*, 7.
<<http://revistaeco.cepcordoba.org/wp-content/uploads/2018/06/Garcia7.pdf>>
- García-Roca, A. (2021). Nuevos mediadores de la LIJ: análisis de los Book-Tubers más importantes de habla hispana. *Cuadernos.info*, 47, 94-114.
<<https://doi.org/10.7764/cdi.48.27815>>
- Gonzalez, C., Gladic, J. & Contador, N. (2022). Conceptualizaciones sobre mediación, animación y promoción de la lectura: acercamiento a sus procesos y actividades. *Tejuelo*, 36, 41-68.
- Guardiola, E. & E. Baños, J. (2021). La lectura durante la pandemia de COVID- 19. *Revista De Medicina Y Cine*, 16 (e), 7-12.
<<https://doi.org/10.14201/rmc202016e0712>>
- Hennebutte, A., Sobrino, I. & Markotegi, I. (2016). Eskola-liburutegiak, zertarako?. *Behinola*, 34, 6-25.

- Herriko udala. (2022). *Hasiera*. CBA. Liburutegia Biblioteca.
- International Federation of Library Associations and Institutions. (2021). *Directrices de la IFLA para la Biblioteca Escolar: 2a edición revisada*. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). <<https://repository.ifla.org/handle/123456789/1096>>
- Jimenez, O., Lukas, J. F. & Santiago, K. (2006). Hego Euskal Herriko eskola-liburutegien erabilera, kudeaketa eta funtzionamendua. *Tantak*, 35, 85-122.
- Lage, J. J. (2005). *Animar a leer desde la biblioteca*. CCS.
- Lluch, G. (2009). *Cómo reconocer los buenos libros para niños y jóvenes*. Fundalectura.
- Lluch, G. (2010). *Cómo seleccionar libros para niños y jóvenes*. Editorial Trea.
- Lopez, J. M. (2001). Haur eta Gazte Literaturaren kritika: gogoeta batzuk. *Behinola*, 5, 37-41.
- López, M. L. (2017). Booktubers y literatura. *Revista Publicando*, 13(2), 963-974. <https://revistapublicando.org/revista/index.php/crv/article/view/980/pdf_722>
- Luki, M. (2021). Bitartekaritza ekintza politikoa da, liburuak aukeratzea bera edo liburutegiko zein apaletan kokatu hautatzea bitartekaritza egitea da. *Behinola*, 44, 6-23.
- Martínez, M. M. & Torres, A. (2019). Hábito lector en estudiantes de primaria: influencia familiar y del plan lector del centro escolar. *Revista Fuentes*, 21(1), 103-114. <<https://revistascientificas.us.es/index.php/fuentes/article/view/6780/8337>>
- Minguez, X. (2015). Una definición altamente problemática: la Literatura Infantil y Juvenil y sus ámbitos de estudio. *Lenguaje y Textos*, 41, 95-106.
- Mondragon Unibertsitatea. (2017). *Haur eta Gazte Literatura, 2017*. Irakur Gida [PDF artxiboa]. <<https://www.mondragon.edu/eu/aldizkariak-argitalpenak/haur-eta-gazte-literatura-irakur-gida>>

- Mora, L. (2007). La literatura infantil y juvenil en la biblioteca escolar: cómo formar una buena colección literaria. *Idea La Mancha: revista de educación de Castilla-La Mancha*, 5, 249-253.
<<https://redined.mecd.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/93694/00620083000026.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
- Munita, F. (2021). *Yo, mediador(a). Mediación y formación de lectores*. Octaedro.
- Paladines-Paredes, L. V. & Margallo, A. M. (2020). Los canales booktuber como espacio de socialización de prácticas lectoras juveniles. *Ocnos*, 19(1), 55-67.
<https://doi.org/10.18239/ocnos_2020.19.1.1975>
- Serna, M. (2015). *Bizkaiko Lehen Hezkuntzako ikasleen irakurtzeko ohiturak eta irakurtzearen balioa: eskola-liburutegiaren eraginari buruzko azterketa*. Euskal Herriko Unibertsitatea.
<<http://hdl.handle.net/10810/18475>>
- Udal Ikerketa. (2017). *Euskararen erabilera errealararen neurketak* [PDF artxi-boa].
- Wheeler, D. L. & Hill, J. C. (2021). The impact of COVID-19 on early childhood reading practices. *Journal of Early Childhood Literacy*, 0(0).
<<https://doi.org/10.1177/14687984211044187>>

6. Eranskinak

6.1. Eranskina. Galdetegia

Irakurle galdetegia

Data: _____

Datu pertsonalak:

Adina _____ urte

Sexua

Neska

Mutila

Ez binarioa

1. Bete ezazu "Etxeko kideak" jartzen duen zutabea zure etxeko kideekin, eta ondoren markatu X batez bakoitzaren formazio maila altuena. Zerbait gehitu nahi izanez gero, idatzi ezazu "Besterik" atalean.

Etxeko kideak	Formakuntza gorena							Besterik
	HH	LH	DBH	Oinarrizko Derrigorrezko Ikasketak	Batzilergoa	Lanbide Heziketa	Unibertsitatea	

Etxekoak eta irakurketa

2. Bete ezazu "Etxeko kideak" jartzen duen zutabea zure etxeko kideekin, eta ondoren markatu X batez ea irakurleak ote diren edo ez, eta izatekotan, zenbat denbora eskaintzen dioten irakurketari astean zehar. Zerbait gehitu nahi izanez gero, idatzi ezazu "Besterik" atalean.

Etxeko kideak	Irakurlea da?		Orduak astean			Besterik
	BAI	EZ	0-1	2-3	4-5	

Irakurle galdetegia

3. Baloratu itzazu 1-5 bitartean ondorengo esaldi hauek, 1 zenbakia balorazio baxuena izanik eta 5a berriz, altuena. Ondoren, baloratu etxeko irakurzaletasuna 0-10 bitartean, 0 balio baxuena izanik eta 10 berriz altuena.

Etxean...											
	1	2	3	4	5						
Irakurtzeko ohitura dugu											
Askotan ikusi izan ditut etxekoak irakurtzen											
Irakurtzea gogoko dut											
Etxekoek liburuak irakurri izan dizkirate / nik irakurri izan dizkiet etxekoei											
Irakurtzean zerbait ulertzen ez badut, etxekoei galdetu eta laguntzen didate											
Baloratu etxeko irakurzaletasun orokorra:											
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Liburuak aukeratzeko

4. Irakurri ohi dituzun liburuak nork gomendatzen dizkizu?

- Familiako senideren batek
- Lagunek
- Irakasleek
- Liburutegiko liburuzainak
- Liburu dendako saltzaileak
- Inork ere ez
- Besterik: _____

5. Irakurri ohi dituzun liburuak non ezagutzen dituzu?

- Ingurukoek emandako gomendioetan ezagutzen ditut
- Liburu dendatan ikusten ditut
- Liburutegian ikusten ditut
- Beraien publizitatea ikusi izan dut: aldizkarietan, jolasetan, pelikuletan, etab.
- Berez ere oso famatuak dira gure inguruan (famillan, eskolan edo lagun artean)
- Besterik: _____

6. Liburuak aukeratzeko unean, zertan jartzen duzu atentzio gehien?

- Liburuaren gaiari (zertaz doan)
- Liburuaren autoreari (idazlea edo/eta ilustratzailea)
- Liburuaren azalean eta kanpoko itxura orokorrean
- Liburuaren atzeko azalpenean
- Liburuaren irekita letra eta irudi kopuruan
- Liburuaren orrialde kopuruan edo lodieran
- Besterik: _____

Irakurle galdetegia

Eskola eta irakurketa

Eskolan...

7. Eskolan ba al dago liburutegirik?

- Bai Ez dakit
 Ez Bestelakoak _____

8. Ikasgelan ba al dago liburutegi edo liburuei eskainitako apalategirik?

- Bai Ez dakit
 Ez Bestelakoak _____

9. Eskolatik liburuak hartzeko aukera al duzu?

- Bai Ez dakit
 Ez Bestelakoak _____

10. Eskolako ordutegian, irakurketari eskainitako denborarik ba al dago?

- Bai Ez dakit
 Ez Bestelakoak _____

11. Eskolan irakurtzea atsegin zaizu?

- Bai Ez dakit
 Ez Bestelakoak _____

11. Ez erantzun baduzu, zergatik?

Herriko liburutegia

12. Baloratu itzazu 1-5 bitartean ondorengo esaldi hauek, 1 zenbakia balorazio baxuena izanik eta 5a berriz, altuena.

Nire ustez...

	1	2	3	4	5
Askotan joaten naiz herriko liburutegi publikora					
Liburutegi publikoak liburu eskaintza handia du					
Liburutegi publikoan liburuen antolakuntza egokia da (orokorra)					
Erraz aurkitzen ditut nire gogoko liburuak					
Erraza egiten zait nire adinerako aproposak diren liburuak identifikatzea					
Nobedadeak leku berezi bat izan ohi dute, erraz ikusteko					
Liburutegiak itxura atsegina du					
Gustura egoten naiz liburutegian					
Arazoren bat dudanean liburutegia laguntzeko prest egon ohi da					

Irakurle galdetegia

Irakurritako liburuak

13. Aukeratu azken aldian irakurri dituzun bost liburu gehienez (ez badituzu bost, ez kezkatu, gutxiago izan daitezke eta). Ondoren, bete itzazu ondorengo taula hauek liburu bakoitzaren informazioarekin:

Liburuaren izena: _____											
Non irakurri dut?											
☐ Eskolan						☐ Eskolan eta etxean					
☐ Etxean						☐ Beste lekuren batean					
Nork gomendatua? Non ezagutua?						Zer da gehien gustatu zaidana liburutik?					
☐ Familia						☐ Gaia eta haren trataera					
☐ Lagun artea						☐ Hizkuntza (erraz ulertzen da)					
☐ Eskola						☐ Istorioaren sekuentzia (gertaerak nola dauden antolatuta)					
☐ Liburutegia (liburuzainak)						☐ Narratzailea (nork kontaktzen duen)					
☐ Liburu denda (saltzaileak)						☐ Pertsonaiak					
☐ Inork ere ez						Nor: _____					
☐ Besterik: _____						☐ Istorioaren kokapena denboran (noiz)					
						☐ Istorioaren kokapena lekuan (non)					
						☐ Liburuko irudiak					
						☐ Diseinua (azala, letra tamaina, atzeko azalpena...)					
						☐ Edizioa (oharrak, kapituluak, itzulpenak...)					
Ez bazaizu liburu gustatu, oroitzen al duzu zein izan zen liburu gogoko ez izateko arrazoa?											
Baloratu liburu 0-10 bitartean, 0 balorazio baxuena izanik eta 10 altuena											
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Irakurle galdetegia

Liburuaren izena: -----											
Non irakurri dut?											
☐ Eskolan						☐ Eskolan eta etxean					
☐ Etxean						☐ Beste lekuren batean					
Nork gomendatua? Non ezagutua?						Zer da gehien gustatu zaidana liburutik?					
☐ Familia						☐ Gaia eta haren trataera					
☐ Lagun artea						☐ Hizkuntza (erraz ulertzen da)					
☐ Eskola						☐ Istorioaren sekuentzia (gertaerak nola dauden antolatuta)					
☐ Liburutegia (liburuzainak)						☐ Narratzailea (nork kontatzen duen)					
☐ Liburu denda (saltzaileak)						☐ Pertsonaiak					
☐ Inork ere ez						Nor: -----					
☐ Besterik: -----						☐ Istorioaren kokapena denboran (noiz)					
						☐ Istorioaren kokapena lekuan (non)					
						☐ Liburuko irudiak					
						☐ Diseinua (azala, letra tamaina, atzeko azalpena...)					
						☐ Edizioa (oharrak, kapituluak, itzulpenak...)					
Ez bazaizu liburua gustatu, orotzen al duzu zein izan zen liburua gogoko ez izateko arrazoa?											

Baloratu liburua 0-10 bitartean, 0 balorazio baxuena izanik eta 10 altuena											
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Irakurle galdetegia

Liburuaren izena: -----										
Non irakurri dut?										
☐ Eskolan	☐ Eskolan eta etxean									
☐ Etxean	☐ Beste lekuren batean									
Nork gomendatua? Non ezagutua?										
☐ Familia	☐ Zer da gehien gustatu zaidana liburutik?									
☐ Lagun artea	☐ Gaia eta haren trataera									
☐ Eskola	☐ Hizkuntza (erraz ulertzen da)									
☐ Liburutegia (liburuzainak)	☐ Istorioaren sekuentzia (gertaerak nola dauden antolatuta)									
☐ Liburu denda (saltzaileak)	☐ Narratzailea (nork kontatzen duen)									
☐ Inork ere ez	☐ Pertsonaiak									
☐ Besterik: -----	Nor: -----									
	☐ Istorioaren kokapena denboran (noiz)									
	☐ Istorioaren kokapena lekuan (non)									
	☐ Liburuko irudiak									
	☐ Diseinua (azala, letra tamaina, atzeko azalpena...)									
	☐ Edizioa (oharrak, kapituluak, itzulpenak...)									
Ez bazaizu liburua gustatu, oroitzen al duzu zein izan zen liburua gogoko ez izateko arrazola?										
Baloratu liburua 0-10 bitartean, 0 balorazio baxuena izanik eta 10 altuena										
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Irakurle galdetegia

Liburuaren izena: -----										
Non irakurri dut?										
☐ Eskolan	☐ Eskolan eta etxean									
☐ Etxean	☐ Beste lekuren batean									
Nork gomendatua? Non ezagutua?										
☐ Familia	☐ Zer da gehien gustatu zaidana liburutik?									
☐ Lagun artea	☐ Gaia eta haren trataera									
☐ Eskola	☐ Hizkuntza (erraz ulertzen da)									
☐ Liburutegia (liburuzainak)	☐ Istorioaren sekuentzia (gertaerak nola dauden antolatuta)									
☐ Liburu denda (saltzaileak)	☐ Narratzailea (nork kontatzen duen)									
☐ Inork ere ez	☐ Pertsonaiak									
☐ Besterik: -----	Nor: -----									
	☐ Istorioaren kokapena denboran (noiz)									
	☐ Istorioaren kokapena lekuan (non)									
	☐ Liburuko irudiak									
	☐ Diseinua (azala, letra tamaina, atzeko azalpena...)									
	☐ Edizioa (oharrak, kapituluak, itzulpenak...)									
Ez bazaizu liburua gustatu, oroitzen al duzu zein izan zen liburua gogoko ez izateko arrazoia?										
Baloratu liburua 0-10 bitartean, 0 balorazio baxuena izanik eta 10 altuena										
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Irakurle galdetegia

Liburuaren izena: -----											
Non irakurri dut?											
☐ Eskolan						☐ Eskolan eta etxean					
☐ Etxean						☐ Beste lekuren batean					
Nork gomendatua? Non ezagutua?											
☐ Familia						Zer da gehien gustatu zaidana liburutik?					
☐ Lagun artea						☐ Gaia eta haren trataera					
☐ Eskola						☐ Hizkuntza (erraz ulertzen da)					
☐ Liburutegia (liburuzainak)						☐ Istorioaren sekuentzia (gertaerak nola dauden antolatuta)					
☐ Liburu denda (saltzaileak)						☐ Narratzailea (nork kontaktzen duen)					
☐ Inork ere ez						☐ Pertsonaiak					
☐ Besterik: -----						Nor: -----					
						☐ Istorioaren kokapena denboran (noiz)					
						☐ Istorioaren kokapena lekuan (non)					
						☐ Liburuko irudiak					
						☐ Diseinua (azala, letra tamaina, atzeko azalpena...)					
						☐ Edizioa (oharrak, kapituluak, itzulpenak...)					
Ez bazaizu liburua gustatu, orotzen al duzu zein izan zen liburua gogoko ez izateko arrazoiak?											
Baloratu liburua 0-10 bitartean, 0 balorazio baxuena izanik eta 10 altuena											
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	